

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ

©2018 **ЄФРЕМОВА Н. Ф., КОВАЛЕНКО О. В.**

УДК 330:338

Єфремова Н. Ф., Коваленко О. В. Економічне зростання, економічний розвиток: можливості економіки інноваційного типу

У статті розглянуто зміст категорій «економічне зростання» та «економічний розвиток», визначено їх взаємозв'язок та відмінні ознаки. Доведено, що в умовах кризової ситуації, що склалася сьогодні в Україні, є актуальною проблема щодо вироблення моделі сталого економічного зростання, розв'язання якої стане основою для якісно нового типу економічного розвитку. Наведено якісну характеристику економіки інноваційного типу та принципи її повноцінного ефективного функціонування. Проаналізовано діючу систему та рівень фінансування інноваційної діяльності в Україні, які потребують як якісних, так і кількісних змін, запровадження державних і недержавних фінансових методів, спрямованих на активізацію інноваційної діяльності. Обґрунтовано необхідність переходу до економіки інноваційного типу, що дасть можливість не тільки вивести економіку України з кризового стану, а й прискорить темпи економічного зростання, що забезпечить у подальшому стабільний соціально-економічний розвиток суспільства.

Ключові слова: економічне зростання, економічний розвиток, економічна політика, інноваційна діяльність, економіка інноваційного типу.

Табл.: 1. **Бібл.:** 23.

Єфремова Ніна Федорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедра економіки та організації виробництва, Дніпровський державний технічний університет (вул. Дніпробудівська, 2, Кам'янське, Дніпропетровська область, 51918, Україна)

Коваленко Олена Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та організації виробництва, Дніпровський державний технічний університет (вул. Дніпробудівська, 2, Кам'янське, Дніпропетровська область, 51918, Україна)

E-mail: kovalenko1965@i.ua

УДК 330:338

UDC 330:338

Єфремова Н. Ф., Коваленко Е. В. Экономический рост, экономическое развитие: возможности экономики инновационного типа

В статье рассмотрено содержание категорий «экономический рост» и «экономическое развитие», определены их взаимосвязь и отличия. Доказано, что в условиях критической ситуации, которая сложилась сейчас в Украине, актуальной стала проблема создания модели стабильного экономического роста, решение которой станет основой для качественно нового типа экономического развития. Представлена качественная характеристика экономики инновационного типа, принципы её полноценного эффективного функционирования. Проведен анализ действующей системы и уровня финансирования инновационной деятельности в Украине, которым необходимы как качественные, так и количественные изменения, внедрение государственных и негосударственных финансовых методов, направленных на активизацию инновационной деятельности. Обоснована необходимость перехода к экономике инновационного типа, что позволит не только вывести экономику Украины из кризисного состояния, но и ускорит темпы экономического роста, что обеспечит в дальнейшем стабильное социально-экономическое развитие общества.

Ключевые слова: экономический рост, экономическое развитие, экономическая политика, инновационная деятельность, экономика инновационного типа.

Табл.: 1. **Библ.:** 23.

Єфремова Ніна Федорівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та організації виробництва, Дніпровський державний технічний університет (вул. Дніпробудівська, 2, Кам'янське, Дніпропетровська область, 51918, Україна)

Коваленко Олена Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та організації виробництва, Дніпровський державний технічний університет (вул. Дніпробудівська, 2, Кам'янське, Дніпропетровська область, 51918, Україна)

E-mail: kovalenko1965@i.ua

Efremova N. F., Kovalenko E. V. Economic Growth, Economic Development: Opportunities of the Economy of Innovative Type

The article considers the contents of categories of «economic growth» and «economic development», defines their interrelation and differences. The article proves that in conditions of the critical situation which has developed in Ukraine today, the problem of creation of the model of stable economic growth, solving of which would become the basis for a qualitatively new type of economic development, has become topical. A qualitative characterization of economy of innovative type, the principles for its fully efficient functioning have been provided. An analysis of both the effective system and the level of financing of innovation activity in Ukraine that need both qualitative and quantitative changes, introduction of the State and the non-State financial methods directed towards intensification of innovation activity, was carried out. The necessity of transition to an economy of innovative type has been substantiated, that would not only allow to deduce the economy of Ukraine from crisis, but also to accelerate paces of economic growth to provide a stable social-economic development of society in the future.

Keywords: economic growth, economic development, economic policy, innovation activity, economy of innovative type.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 23.

Efremova Nina F. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics and Organization of Production, Dniprovsk State Technical University (2 Dniprobudivska Str., Kamianske, Dnipropetrovsk region, 51918, Ukraine)

Kovalenko Elena V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics and Organization of Production, Dniprovsk State Technical University (2 Dniprobudivska Str., Kamianske, Dnipropetrovsk region, 51918, Ukraine)

E-mail: kovalenko1965@i.ua

Кризова ситуація в економіці України обумовлює необхідність виявити причини того, що сталося, визначити напрями формування економічної системи, здатної забезпечити нову якість економічного зростання та подальшого економічного розвитку. Такі можливості стануть реальністю в

результаті побудови економіки інноваційного типу, що дозволить подолати низку проблем, які постали сьогодні перед нашою країною.

Метою статті є обґрунтування необхідності побудови економіки України за інноваційною моделлю, що сприятиме динамізації економічного розви-

тку, формуванню профілю країни в межах континентального та глобального цивілізаційного розвитку.

Проблемам сучасного стану економіки України присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних учених: В. Гейця, А. Гриценка, О. Головінова, В. Герасимчука, М. Зверякова, О. Пилипенка, А. Чухна. У дослідженнях цих вчених не тільки виявляються причини тих негативних явищ, які притаманні у теперішній час економічному стану країни, а й надаються конкретні пропозиції щодо зміни ситуації на краще. Серед них особливої уваги заслуговує їх наполягання на необхідності формування нової стратегії економічного розвитку, в основу якого має бути покладено перехід до інноваційної моделі, яка передбачає збалансованість, стійкий і стабільний розвиток національної економіки.

Після переходу України до моделі ринкової економіки постає питання, чому не було досягнуто бажаних результатів? Економіка України за чверть століття так і не змогла відновитися до рівня 1990 р. За цей час, наголошує В. Геєць, більшість показників погіршилися, серед них і ті, які характеризують життя не тільки по так званих соціальних, а й по фізичних мірках, тому що скоротилася тривалість життя і знизився рівень як фізичного, так і психологічного здоров'я населення [4, с. 32]. Розвитку економіки, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, як і високого рівня життя, характерного для розвинутих країн з ринковою економікою нашої країни, всупереч обіцянкам представників ліберальної теорії, досягти не вдалося [11, с. 4].

Про це свідчать результати аналізу соціально-економічного розвитку країни за останні десятиріччя. Так, до кінця 2008 р. ВВП України лише незначно перевищував 70% від рівня 1990 р. При збереженні таких темпів зростання докризовий рівень ВВП міг би бути досягнутим до середини 2010-х років. Але, незважаючи на високі темпи зростання у 2008–2010 рр. ВВП на душу населення, розрахований за ПКС, у 2008 р. становив менше ніж половину польського. За останні роки ситуація не тільки не змінилася на краще, а й навіть погіршилася. Головне, що відбувається зниження рівня життя більшості громадян країни. У 2015 р. за показником ВВП на душу населення Україна перебувала на рівні Туніса й Узбекистану, поступившись у 1,5–2 рази Білорусі та Казахстану. Девальвація гривні у 2014–2015 рр. більше, ніж у 3 рази не тільки знизила ВВП на душу населення до 1,8–2 тис. дол. на рік, але й зменшила виробничі активи підприємств. За експертними оцінками, від'ємний фінансовий результат фінансування економіки у 2014–2015 рр. становив 20–22 млрд дол. на рік [13, с. 15, 19].

Критично оцінюючи ситуацію, що склалася у теперішній час в Україні, відомі вітчизняні вчені не тільки виявляють причини того, що сталося, а й, спираючись на проведений аналіз і дослідження, наполя-

гають на необхідності нових підходів до змісту та напрямків реалізації економічної політики, в основу якої має бути покладено принципи реалізації національних економічних інтересів. Ми поділяємо позицію П. Єщенка, який вважає, що без реальної оцінки становища в народному господарстві та розробки науково обґрунтованих рекомендацій неможливо розробити «дорожню карту» для розв'язання усієї сукупності проблем, які постали перед нашою країною [11, с. 4].

Йдеться про необхідність формування стратегії розвитку економіки України, спрямованої на подолання її кризового стану, створення умов для економічного зростання та використання всіх можливостей для подальшого динамічного розвитку. Така стратегія може бути дієвою, її реалізація сприятиме подоланню проблем, які постали перед нашим суспільством тільки тоді, коли Уряд України почне тісно працювати з національними виробниками, представленими різними асоціаціями, та із зовнішньоекономічними партнерами, з'ясовуючи умови, необхідні для забезпечення чесної конкуренції, (тобто приблизно рівні конкурентні умови) [5, с. 48].

Мова також йде про нову стратегію, яка дозволить країні модернізувати економіку на шляху інноваційних перетворень та інтегруватися у світову економіку як рівноправному партнеру. Безперечно, Україна має потенційні (як теоретичні, так і практичні) можливості запобігти руйнівним тенденціям, які обумовлюють кризовий стан не тільки в економічній, а і в соціальній сфері [14, с. 5]. Зрозуміло, що нова економічна стратегія потребує як наявності відповідного господарського механізму, так і понятійного апарату, який би відображав реалії сьогоденного економічного життя [10, с. 6].

У цьому зв'язку доцільно ще раз з теоретичної точки зору розглянути сутність категорій «економічне зростання» і «економічний розвиток», їх взаємозв'язок і відмінності, враховуючи власну обумовленість.

У сучасній економічній літературі немає чіткого визначення змісту категорії «економічне зростання» як у загальноекономічному, так і в політекономічному аспектах. Так, у посібнику «Політична економіка» С. Мочерного економічне зростання розглядається як «постійне збільшення реального обсягу виробництва, що супроводжується покращенням технологічних, економічних і соціальних характеристик суспільства» [16, с. 526]. У підручнику «Економічна теорія» за редакцією А. Добриніна і Л. Тарасевича стверджується, що «в сучасній економічній теорії під економічним зростанням зазвичай розуміють не короткострокове підняття і падіння реального обсягу виробництва відносно природного значення, а довгострокові зміни природного рівня реального обсягу виробництва, пов'язаного з розвитком продуктивних сил на довгостроковому часовому інтервалі» [8, с. 288].

Автори сучасного економічного словника вважають, що економічне зростання – це зростання сучасного виробництва і споживання в країні, яке характеризується, перш за все, такими макроекономічними показниками, як валовий національний продукт і національний дохід. Економічне зростання вимірюється темпами зростання або приросту цих показників за певний період часу (відношення показників у кінці та на початку періоду або відношення приросту показника до його початкового періоду [18, с. 462].

Основними недоліками наведених визначень є, по-перше, акцент на кількісних характеристиках даної категорії; по-друге, некомплексний підхід до змін, які викликає таке зростання в межах економічної системи; по-третє, незрозумілим є твердження «про зміни природного характеру реального обсягу виробництва». Водночас позитивною слід вважати спробу окремих авторів пов'язати економічне зростання зі змінами у продуктивних силах [16, с. 526].

Більш змістовно характеризує економічне зростання А. Щетинін, який стверджує, що економічне зростання являє собою постійне збільшення виробництва товарів і послуг на основі якісного вдосконалення всього функціонування національної економіки. Отже, вважає А. Щетинін, про економічне зростання говорять тоді, коли не тільки має місце збільшення масштабів виробництва, але коли й сама економіка стає більш ефективною. У реальній дійсності економічне зростання – це надзвичайно складний процес не тільки з погляду факторів і умов його здійснення, а і з позиції особливостей розвитку та функціонування продуктивних сил, які й забезпечують це зростання [23, с. 329]. Мається на увазі, що економічне зростання не слід пов'язувати тільки з кількісними змінами, хоча вони і є визначальними. С. Мочерний наголошує, що економічне зростання означає процес кількісно-якісних зрушень у межах технологічного способу виробництва, зумовлених відповідними суперечностями та чинниками, і виражається у збільшенні обсягів суспільного виробництва. Економічне зростання належить до еко-

номічних категорій, а тому безпосередньо не стосується змін у інших елементах економічної системи, передусім у суспільній формі відносин економічної власності. У політекономічному аспекті економічне зростання означає техніко-економічні відносини між людьми з привласнення предметів природи у процесі праці та надання послуг [16, с. 527].

В умовах нашого сьогодення економічне зростання, поряд із іншими цілями, має бути спрямовано на динамічний економічний розвиток. Тому правомірно постає питання щодо визначення взаємозв'язку та відмінностей між поняттями «економічне зростання» і «економічний розвиток»

Слід усвідомити, що, незважаючи на їх взаємозв'язок, економічний розвиток і економічне зростання сумісні один з одним, але не тотожні [20, с. 100]. Економічний розвиток відображає незворотні, направлені на закономірні зміни технологічного способу виробництва, а економічне зростання позбавлене таких ознак, оскільки може перерватися економічним спадом. Економічне зростання без урахування його зворотного характеру є складовою економічного розвитку, яка поступово нагромаджує для нього зміни, які викликають появу сутнісних перетворень [16, с. 527]. Економічне зростання – це кількісний економічний розвиток, а економічний розвиток – це якісне економічне зростання. Відмінні ознаки між цими поняттями наведено в *табл. 1* [20, с. 99, 100].

Підсумовуючи, наголошуємо, що в основі економічного розвитку лежить економічне зростання, утворюючи немовби його фундамент [20, с.100].

В Україні економічне зростання носить вкрай нестійкий характер. І справа тут не тільки у надзвичайно великій залежності української економіки від кон'юнктури цін на світовому ринку. Така залежність, безумовно, становить серйозну проблему. Проте, є й інші фактори, які також обмежують параметри економічного зростання і соціального життя громадян [13, с. 5].

Тому сьогодні надзвичайно актуалізується проблема щодо розробки дієвої моделі сталого еко-

Таблиця 1

Відмінні ознаки понять «економічне зростання» і «економічний розвиток»

Відмінні ознаки	Економічний розвиток	Економічне зростання
1. Основоположні поняття	Мета, завдання, мотивація, ціннісні орієнтації, інститути, які визначають напрями розвитку	Умови та фактори визначальні, обумовлюючі та обмежуючі
2. Місце і роль людини і людських ресурсів	Двояка роль людини: як фактор виробництва і як критерій розвитку	Праця людини як критерій збільшення ВВП на душу населення
3. Інституційне середовище	Супроводжується значними інституційними змінами	Абстрагується від інституційних змін, опора на раціональну економічну поведінку
4. Вплив на природне середовище	Значно впливає на природне середовище	Значно впливає на природне середовище

мічного зростання, впровадження якої сприятиме не тільки його досягненню, а й стане підґрунтям для якісно нового типу економічного розвитку. Застосування такої моделі має бути спрямовано на зміни економічної динаміки, домінування якісних перетворень над кількісними. Це дасть можливість забезпечити соціально-економічний розвиток в умовах як економічного зростання, так і нульових (і навіть негативних) темпів економічного зростання економіки на базі реалізації принципів інтровертності, інклюзивності та інноваційного розвитку [5, с. 52].

Йдеться про економіку інноваційного типу, наявність якої дозволить задіяти новий механізм економічного зростання і нову відтворювальну модель національної економіки. Необхідність таких дій зумовлена не тільки втратами динамізму в розвитку і стагнацією економіки, але і зниженням якості життя населення, особливо нового покоління, яке виросли в роки незалежності [13, с. 20].

Що стосується економіки інноваційного типу, то її трактують як економіку, засновану на знаннях та інформаційних технологіях. При цьому передбачається, що головний її ефект полягає не тільки у випуску високотехнологічної продукції, а і в її продуктивному використанні в усіх сферах і галузях, рівні впливу на всю економіку та суспільство. Подібне розуміння інноваційної економіки дає підстави стверджувати, що інноваційна економіка – це економіка знань, інтелектуальна економіка та тип економіки, яка заснована на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, на виробництві й експорті високотехнологічної продукції з дуже високою доданою вартістю і самих технологій [6, с. 5].

Спираючись на такі якісні характеристики економіки інноваційного типу, треба виходити з того, що інновації є складним економічним та організаційним процесом, який спирається на використання двох видів потенціалів – наукового, новітніх технологій і техніки, з одного боку, та інтелектуального, пов'язаного зі здатністю менеджменту впроваджувати інновації на всіх стадіях виробничої та комерційної діяльності, – з іншого [1, с. 67].

Для повноцінного існування інноваційний тип розвитку економіки повинен ґрунтуватися на відповідних принципах:

- ✦ *високий індекс економічної свободи*, що забезпечує свободу праці та її переміщення, свободу бізнесу, безпеку громадян, захист приватної власності, вільну конкуренцію за якість і ефективність, раціональну й науково обґрунтовану присутність в економіці держави, високий попит з боку економіки на інвестиції;
- ✦ *високий рівень якості життя*. Згідно з даним принципом людський капітал перетікає туди, де комфортніше працювати і жити кваліфікованим і конкурентоспроможним фахівцям;

- ✦ *висока інноваційна активність* суб'єктів економічної діяльності;
- ✦ *значна перевага людського капіталу* в порівнянні з фізичним капіталом у національному багатстві;
- ✦ *конкуренція між інноваційними засобами та підходами*, ринковий вибір найбільш ефективних з них [12, с. 66].

Першочергового значення набуває також необхідність розробки і впровадження системи державних і недержавних методів стимулювання інноваційних процесів, яка б відповідала економічним реаліям нашого сьогодення й охоплювала найбільш широкий спектр інноваційної діяльності.

Втім, на жаль, існуюча модель національної економіки гальмує потенціал, який притаманний економіці інноваційного типу. Основним недоліком побудованого в Україні національного варіанта олігархічного устрою господарювання є вкрай низький рівень інноваційної (поза соціальної) складової зростання. Як свідчать дослідження, в Україні попит на інновації з боку вітчизняних підприємств залишається надто низьким, що не відповідає потребам сталого економічного розвитку, і цю тенденцію не змогли подолати навіть кризові явища. Підтвердженням тому служить той факт, що частка підприємств, на яких впроваджуються інновації, становить 10%, тоді як у розвинутих економіках нормально вважається 60–80%. Тому Україна має швидко зростаючу примітивізацію національної економіки [15, с. 61].

На наше глибоке переконання, при формуванні інноваційно орієнтованої моделі економіки треба виходити з того, що в такому типі економіки швидко зростає роль інтелектуального капіталу: його частка у вартості підприємств у країнах Західної Європи сягає 50–60%, у нас – лише 1%. За традицією в Україні обчислюють вартість підприємств за обсягом матеріальних цінностей, тоді як дедалі значнішу роль відіграють нематеріальні активи. Це значно зменшує ціну наших підприємств, дає обмеження уявлення про їх реальну вартість [22, с. 9].

Враховуючи цю реальність, інформація і знання, завдяки своїм якостям, мають посісти провідне місце в інноваційному розвитку України. Саме вони зумовлюють інтелектуалізацію економіки, дію інтелектуального капіталу, який є джерелом інновацій, зростання інтелектуальної власності, інтелектуальної продукції [21, с. 9].

Якісно новим у механізмі функціонування економіки інноваційного типу є те, що науково-технічний прогрес перетворюється на ключовий фактор економічного розвитку. У межах економіки інноваційного типу відбувається поєднання науки, техніки і виробництва, фундаментальних і прикладних наук та прискорення їх впровадження у виробничі процеси. Таке поєднання сприяє формуванню і розвитку

нової структури національних інноваційних систем, які знаменують подальшу інтеграцію науки і виробництва, посилюють їх взаємодію заради підвищення науково-технічного рівня, зростання ефективності та конкурентоспроможності виробництва. Усе це дає підстави вважати національну інноваційну систему складовою функціонування і розвитку економіки. Її наявність істотно змінює умови економічного зростання та економічного розвитку.

Україна здатна піти таким шляхом. Свідченням тому служить її минулий досвід. У 1999 р. у нашій країні було зосереджено 6,5% світового науково-технічного потенціалу: на кожну тисячу працюючих припадало 11 зайнятих у науково-технічній сфері [19, с. 9].

Отже, як це не сумно, слід констатувати, що за минулі роки Україна втратила свій науково-технічний потенціал, не відбувається ніякого відродження вітчизняної науки і техніки, не здійснюється перехід до інноваційної моделі розвитку. Навпаки, відбувається зворотний процес. Кількість організацій, які займаються науковими дослідженнями, набула тенденції до скорочення. У цілому чисельність працюючих у наукових установах державного, підприємницького і освітнього секторів в Україні становить 0,63% зайнятого населення, у Росії та Білорусі відповідно 1,1% і 1,8% [9].

Разом із тим, останнім часом на 40% скоротилася частка державного фінансування вищої освіти. У розвинутих країнах, навпаки, фінансування вищої освіти постійно зростає. За інвестиціями у знання лідируючі позиції серед ОЕСР посідають США (6,6% ВВП), Японія (5,0%), країни ЄС (3,8%) [3, с. 70]. Недофінансування вищої освіти в Україні протягом тривалого часу здатне призвести до значних втрат науково-освітнього потенціалу, що проявляється на макrorівні (на рівні окремого навчального закладу) при значному зниженні якості освітньої діяльності [2, с. 41].

Будуючи економіку інноваційного типу, не можна залишати осторонь і проблему фінансування інноваційної діяльності. З цього приводу доречно порівняти, як відбувається фінансування інноваційних процесів в Україні та розвинутих країнах.

На думку П. Єщенка, в Україні держава усунулась від їх фінансування [10, с.12]. Проте в розвинутих країнах на науку і наукові дослідження спрямовується дедалі більше коштів: протягом останніх 10 років має місце зростання капіталовкладень у НДДКР у США (на 46%), Японії (на 27%), у країнах ЄС (на 18%). Високі темпи демонструють також Фінляндія, Ізраїль, Китай, Індія. В Україні кошти на наукову діяльність щороку зростають в абсолютному виразі, але при цьому їх частка у ВВП становить менше як 1%. У розвинутих країнах показник наукомісткості ВВП досягає від 2 до 4% і більше, а в Україні – 0,75% [9].

Безперечно, що, перш за все, треба збільшити фінансування прикладних наукових досліджень та

науково-технічних розробок. Поки що у структурі державного фінансування непропорційно великою залишається частка фундаментальних досліджень – 24%, хоча, на думку експертів, оптимальним можна вважати – 15%.

Діючій структурі фінансування відповідає структура виробленого кінцевого продукту. Про це свідчить той факт, що із загальної кількості створеної у 2014 р. за рахунок бюджетних коштів науково-технічної продукції «технології» становили лише 11%, «нові види виробів» – 3,2%, а «методи і теорії» – 24,3%. Така структура науково-технічної продукції навряд чи зможе вивести економіку України з кризового стану, забезпечити проривну модернізацію промисловості та відповідати сучасним потребам національної безпеки [17, с. 39].

За визначенням В. Герасимчука, «... в Україні за період незалежності... відбувається процес не інноваційного розвитку, а інноваційного регресу. Підтвердженням тому є той факт, що у випуску вітчизняної продукції на III технологічний уклад припадає майже 58%, на IV – 38% і на V – лише 4%» [7, с. 305, 306].

Проте, незважаючи на ті реалії, що склалися сьогодні в Україні щодо інноваційної діяльності, вона остаточно ще не втратила свій науково-технічний потенціал. В Україні розробляються унікальні продукти і технології, але для їх реалізації необхідна ефективна державна підтримка та передбачені законом можливості залучення різних джерел фінансування. Держава повинна використати всі можливості для створення умов, які дозволять активізувати національний науково-технічний потенціал, спрямувати зусилля на формування сприятливого середовища для інноваційного розвитку, впровадження нових технологічних укладів, подолання розриву між наукою і виробництвом, забезпечення реального трансферу технологій [17, с. 41].

Тільки так – вставши на шлях побудови економіки інноваційного типу, Україна зможе в найближчі роки досягти успіху в усіх сферах своєї життєдіяльності та інтегруватися в європейську спільноту.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах нагальною для України є проблема зміни стратегічного вектора економічного розвитку, в основу якого має бути покладено якісно нова модель економічного зростання й економічного розвитку на підґрунті інноваційних процесів у всіх сферах народного господарства. Міжнародний досвід показує, що країни, які побудували економіку інноваційного типу, змогли задіяти новий механізм і економічного зростання, і економічного розвитку, що значно підвищило рівень їх конкурентоспроможності в умовах глобалізованого суспільства.

Україна має потенційні можливості для реалізації стратегії активізації інноваційної діяльності, якщо держава внесе суттєві корективи в зміст економічної

політики, створить умови для її розвитку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік. *Економіка України*. 2010. № 6. С. 67–78.
2. Боголіб Т. М. Модель фінансування й організація діяльності вищого навчального закладу. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 40–50.
3. Боголіб Т. М. Фінансові аспекти розвитку вищої освіти у США. *Фінанси України*. 2010. № 2. С. 70–82.
4. Геєць В. М. Чому знову настав час починати спочатку. *Економіка України*. 2017. № 5-6. С. 31–38.
5. Гриценко А. А. Логіко-історичні засади кардинальних економічних змін і переходу до реконструктивного розвитку. *Економіка України*. 2017. № 5-6. С. 39–57.
6. Головінов О. М. Інноваційна активність і інноваційні процеси в національній економіці. *Економіка та держава*. 2013. № 6. С. 4–8.
7. Герасимчук В. Г. Фінансування програм інноваційного розвитку. *Наукові записки: зб. наук. пр. Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка*. 2012. Вип. 19. С. 305–310.
8. Добрынин А. И, Тарасевич Л. С. Экономическая теория: учебник для вузов. СПб.: Издательство «Питер», 1997. 480 с.
9. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Науково-технічна сфера України. URL: http://dknii.gov.ua/images/stories/buklet_2013.pdf
10. Єщенко П. С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки. *Економіка України*. 2013. № 10. С. 4–20.
11. Єщенко П. С. До інновацій та стратегічних пріоритетів шляхом об'єднання «невідомої та відомої руки». *Економіка України*. 2016. № 5. С. 3–16.
12. Єфремова Н. Ф., Чічань О. І., Галаганов В. О. Фінансова складова побудови економіки інноваційного типу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 66–70.
13. Зверяков М. І. Уроки ринкової трансформації в Україні. *Економіка України*. 2016. № 8. С. 7–25.
14. Корнійчук Л., Шевчук В. Сталий розвиток і глобальна місія України. *Економіка України*. 2009. № 5. С. 4–14.
15. Кириляк В. Є., Савельєв Є. В. Вплив глобалізації на економічний розвиток України. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 57–59.
16. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2002. 687 с.
17. Пилипенко О. В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні. *Економіка України*. 2016. № 9. С. 30–41.
18. Райзберг Б. А., Лозовський Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 2002. 477 с.
19. Україна – 2015. Національна стратегія розвитку. Економіка. Київ, 2008. 52 с. URL: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/strategy/60/273.html>
20. Червяков І. М. Економічний розвиток, економічне зростання і фактори, які стримують економічне зростання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 99–102.
21. Чухно А. Модернізація економіки та економічна теорія (початок). *Економіка України*. 2012. № 9. С. 4–12.

22. Чухно А. Модернізація економіки та економічна теорія (закінчення). *Економіка України*. 2012. № 10. С. 24–33.

23. Щетинін А. І. Політична економія: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 478 с.

REFERENCES

- Boholib, T. M. "Finansovi aspekty rozvytku vyshchoi osvity u SShA" [Financial aspects of higher education in the United States]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2010): 70-82.
- Boholib, T. M. "Model finansuvannia i orhanizatsiia diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu" [Model of financing and organization of higher education institution activity]. *Finansy Ukrainy*, no. 8 (2009): 40-50.
- Budkin, V. "Innovatsiina model rozvytku natsionalnykh ekonomik" [An innovative model for the development of national economies]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6 (2010): 67-78.
- Cherviakov, I. M. "Ekonomichni rozvytok, ekonomichne zrostantia i faktory, yaki strymuiut ekonomichne zrostantia" [Economic development, economic growth and factors hampering economic growth]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 6 (2015): 99-102.
- Chukhno, A. "Modernizatsiia ekonomiky ta ekonomichna teoriia (pochatok)" [Modernization of the economy and economic theory (beginning)]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2012): 4-12.
- Chukhno, A. "Modernizatsiia ekonomiky ta ekonomichna teoriia (zakinchennia)" [Modernization of the economy and economic theory (ending)]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (2012): 24-33.
- "Derzhavne ahentstvo z pytan nauky, innovatsii ta informatyzatsii Ukrainy. Naukovo-tekhnichna sfera Ukrainy" [State Agency for Science, Innovation and Informatization of Ukraine. Scientific and technical sphere of Ukraine]. http://dknii.gov.ua/images/stories/buklet_2013.pdf
- Dobrynin, A. I, and Tarasevich, L. S. *Ekonomicheskaya teoriya* [Economic theory]. St. Petersburg: Piter, 1997.
- Heiets, V. M. "Chomu znovu nastav chas pochynaty spochatku" [Why it's time to start from the beginning]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5-6 (2017): 31-38.
- Herasymchuk, V. H. "Finansuvannia prohram innovatsiinoho rozvytku" [Financing of innovative development programs]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser.: Ekonomika*, no. 19 (2012): 305-310.
- Holovinov, O. M. "Innovatsiina aktyvnist i innovatsiini protsesy v natsionalnii ekonomitsi" [Innovative activity and innovative processes in the national economy]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6 (2013): 4-8.
- Hrytsenko, A. A. "Lohiko-istorychni zasady kardynalnykh ekonomichnykh zmin i perekhodu do rekonstruktyvnoho rozvytku" [Logical-historical foundations of radical economic change and the transition to reconstructive development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5-6 (2017): 39-57.
- Korniichuk, L., and Shevchuk, V. "Stalyi rozvytok i hlobalna misiia Ukrainy" [Sustainable development and the global mission of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2009): 4-14.
- Kyryliak, V. Ye., and Saveliev, Ye. V. "Vplyv hlobalizatsii na ekonomichni rozvytok Ukrainy" [Impact of globalization on economic development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2012): 57-59.
- Mochernyi, S. V. *Politychna ekonomiiia* [Political Economy]. Kyiv: Znannia-Pres, 2002.
- Pylypenko, O. V. "Derzhavne upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v Ukrainy" [Public administration of innovation activity in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2016): 30-41.

Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, Ye. B. *Sovremennyy ekonomicheskiy slovar* [Modern economic dictionary]. Moscow: INFRA-M, 2002.

Shchetynin, A. I. *Politychna ekonomii* [Political Economy]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2011.

"Ukraina – 2015. Natsionalna stratehiia rozvytku. Ekonomika. Kyiv, 2008" [Ukraine – 2015. National Development Strategy. Economy. Kyiv, 2008]. <http://www.uspishnaukraina.com.ua/strategy/60/273.html>

Yefremova, N. F., Chichkan, O. I., and Halahanov, V. O. "Finansova skladova pobudovy ekonomiky innovatsiinoho typu" [The financial component of building an economy of innovation type]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24 (2016): 66-70.

Yeshchenko, P. S. "Do innovatsii ta stratehichnykh priorytetiv shliakhom obiednannia «nevidomoi ta vidomoi ruky»" [To innovations and strategic priorities by combining an "unknown and well-known hand"]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2016): 3-16.

Yeshchenko, P. S. "Ekonomichne zrostannia bez rozvytku: prychny i shliakhy innovatsiinoho peretvorennia ekonomiky" [Economic growth without development: causes and ways of innovative transformation of the economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (2013): 4-20.

Zveriyakov, M. I. "Uroky rynkovoï transformatsii v Ukraini" [Lessons of market transformation in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 8 (2016): 7-25.

УДК 338.1

ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ДЕФІНІЦІЇ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ»

©2018 ШЕВЧЕНКО І. Ю.

УДК 338.1

Шевченко І. Ю. Історична еволюція та сучасна інтерпретація дефініції сутності категорії «конкурентоспроможність підприємства автомобілебудування»

Метою статті є дослідження історичної еволюції та надання сучасної інтерпретації дефініції сутності категорії «конкурентоспроможність підприємства автомобілебудування». У статті із застосуванням монографічного аналізу здійснено огляд історичної еволюції дефініції сутності категорії «конкурентоспроможність підприємства» у вітчизняній науковій літературі в період 2007–2016 рр. Зроблено висновок про фактичне зведення сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства» до конкурентоспроможності продукції чи ефективності операційної діяльності. Запропоновано авторське визначення сутності категорії «конкурентоспроможність підприємства автомобілебудування»: зазначено, що під даним терміном слід розуміти «...динамічну спроможність автомобілебудівного підприємства щодо забезпечення ефективності всіх видів діяльності в результаті взаємодії внутрішнього конкурентного потенціалу та факторів зовнішнього конкурентного середовища у відповідності до обраної конкурентної стратегії на певному етапі життєвого циклу».

Ключові слова: конкурентоспроможність, автомобілебудування, ринок продажу автомобілів.

Табл.: 1. **Бібл.:** 38.

Шевченко Інна Юріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і підприємництва, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Ярослава Мудрого, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: shevchenko.khnadu@gmail.com

УДК 338.1

Шевченко И. Ю. Историческая эволюция и современная интерпретация дефиниции сущности категории «конкурентоспособность предприятия автомобилестроения»

Целью статьи является исследование исторической эволюции и определение современной интерпретации дефиниции сущности категории «конкурентоспособность предприятия автомобилестроения». В статье с применением монографического анализа проведен обзор исторической эволюции дефиниции сущности категории «конкурентоспособность предприятия» в отечественной научной литературе в период 2007–2016 гг. Сделан вывод о фактическом сведении сущности понятия «конкурентоспособность предприятия» к конкурентоспособности продукции или эффективности операционной деятельности. Предложено авторское определение сущности категории «конкурентоспособность предприятия автомобилестроения»: указано, что под данным термином следует понимать «...динамическую способность автомобилестроительного предприятия обеспечивать эффективность всех видов деятельности в результате взаимодействия внутреннего конкурентного потенциала и факторов внешней конкурентной среды в соответствии с выбранной конкурентной стратегией на определенном этапе жизненного цикла».

Ключевые слова: конкурентоспособность, автомобилестроение, рынок продажи автомобилей.

Табл.: 1. **Библ.:** 38.

Шевченко Инна Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет (ул. Ярослава Мудрого, 25, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: shevchenko.khnadu@gmail.com

UDC 338.1

Shevchenko I. Yu. The Historical Evolution and Current Interpretation of the Definition of Essence of the Category of «Competitiveness of Enterprise of the Automobile Industry»

The article is aimed at researching the historical evolution and a current interpretation of the definition of essence of the category of «competitiveness of enterprise of the automobile industry». Using the monographic analysis, the article reviews the historical evolution of the definition of essence of the category of «competitiveness of enterprise» in the national scientific literature in the period from 2007 to 2016. It has been concluded that the essence of the concept of «competitiveness of enterprise» is actually reduced to the competitiveness of products or operational efficiency. The author's own definition of the essence of the category of «competitiveness of enterprise of the automobile industry» has been suggested: it has been specified that under the given term be understood «...the dynamic ability of enterprise of the automobile industry to ensure the efficiency of all activities as result of interaction of the internal competitive potential and the external competitive environment factors in accordance with the chosen competitive strategy at a certain stage of the life cycle».

Keywords: competitiveness, automobile industry, car sales market.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 38.

Shevchenko Inna Yu. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv National Automobile and Highway University (25 Yaroslava Mudroho Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: shevchenko.khnadu@gmail.com